

A tantárgytömbösítés tanulásszervezési eljárásának
bevezetése, módszertanának kidolgozása

Átfogó intézményfejlesztési innováció a Kossuth
Tagintézményben

Készítette:

Gyányiné Székely Viola
Juhász Lajosné

Bevezetés

A közoktatási rendszer változása szükségszerűvé vált a partneri igények változásával.

Tagintézményünk innovációs tevékenysége évek óta megvalósul azokon a pályázatokon keresztül, melyek a szakmai kiteljesedésen túl lehetőséget adnak a tárgyi feltételek biztosítására is.

A diákok különböző környezeti hatásokkal, előzetes műveltséggel érkeznek az iskolába, hiszen családi és anyagi helyzetük, szociális és kulturális viszonyaik nem azonos meghatározottságokat hordoznak.

A különböző mértékben tehetséges, ügyes, okos vagy lassú gyerekek ugyanazt a napi időbeosztást kapják. Ugyanakkor a szülői és fenntartói elvárások fokmérője az országos kompetenciamérésen elért eredmények lettek. Miután nem az a célunk, hogy a régi poroszos iskolarendszert erőltessük tanulóinkra és szüleikre - a kívánt célt, a kívánt eredményeket - vállalva feladatunkat új módszertani eljárások, új tanulásszervezési eljárások bevezetésével az iskolai folyamatok rugalmasabbá tételével oldjuk meg.

A jelenlegi innováció keretében szolgáló [TÁMOP-3.1.4-08/2-2009-0278](#) pályázat újszerű tanulásszervezési eljárások bevezetésére is lehetőséget ad.

Törvényi háttér

Tantárgytömbösített oktatást a szakrendszerű oktatásban a Kt. 52.§ (3) szerint a kötelező tanórai foglalkozások teljes intézményi időkeretének legalább 5-10-15%-a mértékéig, a minimális célértéket 3 év alatt felmenő rendszerben kell elérni a választott műveltségterület/tantárgy kereteiben.

17/2004. (V.20.) OM rendelet- a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, valamint egyes oktatási jogszabályok módosításáról az intézmények más tantárgyi szerkezetet is kialakíthatnak.

- **A tanórai foglalkozások ciklikus megszervezésének rendje**, melynek kereti között adott tantárgy, adott műveltségi terület, adott félévre számított tanórai foglalkozásait.
- **Nem egyenletesen**, minden tanítási hétre elosztva, hanem ciklikusan egy-egy időszakra összevonva szervezik meg.
- **A KT. 52.§-a (3) bekezdése** alapján, a szakrendszerű oktatás kötelező tanóra foglalkozásaihoz rendelkezésre álló intézményi időkeret:

2009/2010. tanévben legalább 5 százalékának, a

2010/2011. tanévben legalább 10 százalékának, a

2011/2012 tanévben legalább 15 százalékának felhasználásával kell megszervezni a **következők szerint:**

A tanítási ciklusoknak:

- Legalább kéthetente kell váltaniuk egymást, bevont tantárgyak, műveltségi területek,
- tanítási óráinak legalább két egymást követő tanítási napra kell esniük,
- a tanítási napok közül az egyiken legalább három a másikon legalább kettő tanítási óra, az egy tanítási napon szervezett tanítási órákat egymáshoz kapcsolódóan kell megszervezni.

Tantárgytömbösítés:

Az osztályban végzett pedagógiai munka sajátos eleme az epochális oktatás, amelynek keretén belül az adott műveltségi terület ismeretanyagát legalább négy hetes oktatási szakaszokra kell felosztani,(epocha)- de ennél hosszabb epochális szakasz is kialakítható- és ennek keretein belül egy tanítási hétre lehet összevonni a tananyagot oly módon, hogy egy tanítási napon több egymást követő tanítási óra is felhasználásra kerülhet. Ez lehetővé teszi, hogy adott műveltségi terület ismeretanyagát szakaszolva, a tanítási év teljes időszaka helyett epochális szakaszokra elosztva teljesítsék, egy tanítási napon több egymást követő azonos műveltségi területhez kötődő tanítási óra felhasználásával. Ez a szervezeti megoldás lehetővé teszi, hogy a gyermek figyelve, érdeklődése

tartósan egy-egy műveltség területre koncentrálódjon, változatos eszközökkel, projektmódszer támogatásával sajátítsanak el egy-egy tananyagot.

Céljaink:

Valamennyi tanuló alkalmassá tétele:

- az alkalmazkodásra a változásokkal teli átszőtt, modern világhoz
- az ebben való szerepvállalásra
- elsajátítva az ehhez szükséges képességeket, készségeket

Ennek érdekében alapvető cél a felnőtt élet sikeressége szempontjából kiemelt fontosságú kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés, a modern személyközpontú, interaktív, tapasztalati tanulásra alapozó tanulásszervezési eljárások, módszerek alkalmazása.

A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári létehez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához:

- anyanyelvi kommunikáció
- idegen nyelvi kommunikáció
- digitális kompetencia
- hatékony, önálló tanulás

- szociális és állampolgári kompetencia
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
- esztétikai, művészeti tudatosság és kifejezőképeség

Ütemezés

- A tantárgytömbösítésbe bevont tantárgyak kiválasztása.
- A tantárgyi bontás nélküli műveltségterület kiválasztása
- A kiválasztott szervezeti formák összhangjának megteremtése
- A humán erőforrás felmérése, a továbbképzési terv megfelelő módosítása.
- Az új tanulásszervezési eljárásban tanítók körének meghatározása
- Időkeret meghatározása –pályázati feltételek-
- A tantárgytartalmak „tömbösítése”
- Tanmenet kidolgozása
- .A szükséges új ismerethordozók készítése
- A tantárgytömbösítés beillesztése az intézményi órarendbe
- Az értékelésrendszer kidolgozása
- Fejlesztésre szoruló tanulók felmérése, a fejlesztendő terület megjelölésével.
- A 2009/2010-es tanév végén eredményességi vizsgálat, és ennek tükrében korrekció.

A tantárgytömbösítés szükséges óraszámát heti bontásban a pályázatban vállalt kötelezettségeink alapján:

2009/2010-es tanév 5%

2010/2011-es tanév 10%

2011/2012-es tanév 15%

Általános iskola 5-8. évfolyam szakrendszerű órái 37 tanítási hétre:

	5.	6.	7.	8a	8b
heti kötelező óra	22.5	22.5	25	25	25
évi kötelező óra	832.5	832.5	925	925	925
nem szakrendszerű	249.75	249.75	-	-	-
szakrendszerű	582.75	582.75	925	925	925

	éves	heti
2009/2010-es tanév (5osztály) 5%	197 óra	5.3 óra
2010/2011-es tanév (4 osztály) 10%	301.55	8.15
2011/2012-es tanév (4osztály) 15%	452.3	12.23

5-8. évfolyam óraterve

Tantárgy	5. évfolyam			6. évfolyam			7. évfolyam			8. évfolyam		
	1. félévi óraszám	2. félévi óraszám	Éves óraszám	1. félévi óraszám	2. félévi óraszám	Éves óraszám	1. félévi óraszám	2. félévi óraszám	Éves óraszám	1. félévi óraszám	2. félévi óraszám	Éves Óraszám
<i>Kötelező tanítási órák</i>												
Magyar nyelv	2	2	74	2	2	74	2	1	55,5	1	2	55,5
Magyar irodalom	2	2	74	2	2	74	2	2	74	2	2	74
Történelem	2	2	74	2	2	74	2	2	74	2	2	74
Idegen nyelv	3	3	111	3	3	111	3	3	111	3	3	111
Matematika	4	4	148	4	4	148	4	4	148	4	4	148
Informatika	1	1	37	1	1	37	1	1	37	1	1	37
Természetismeret és egészségtan	2	2	74	2	2	74	-	-	-	-	-	-
Fizika	-	-	-	-	-	-	1	2	55,5	2	1	55,5
Biológia és egészségtan	-	-	-	-	-	-	2	1	55,5	1	2	55,5
Kémia	-	-	-	-	-	-	1	2	55,5	2	1	55,5
Földrajz	-	-	-	-	-	-	2	1	55,5	1	2	55,5
Ének-zene	0,5	0,5	18,5	0,5	0,5	18,5	0,5	0,5	18,5	0,5	0,5	18,5
Rajz	0,5	0,5	18,5	0,5	0,5	18,5	0,5	0,5	18,5	-	-	-
Mozgóképkultúra és médiaismeret	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	18,5
Technika és életvitel	1	1	37	1	1	37	1	1	37	1	1	37
Testnevelés	3	3	111	3	2	92,5	3	2	92,5	3	2	92,5
Etika	-	-	-	-	-	-	-	1	18,5	1	-	18,5
Osztályfőnöki óra	1	1	37	0,5	0,5	18,5	0,5	0,5	18,5	0,5	0,5	18,5
Tánc és dráma	0,5	0,5	18,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hon- és népismeret	-	-	-	1	1	37	-	-	-	-	-	-
Egészségtan	-	-	-	-	1	18,5	-	-	-	-	-	-
<i>Kötelező tanítási órák összesen</i>	22,5	22,5	832,5	22	23	832,5	25,5	24,5	925	25	25	925
52.§ (4) 32/1997 (XI.5.) MKM rendelet Népismeret	<i>0,5 ének 0,5 rajz 1 tánc és dráma</i>			<i>0,5 ének 0,5 rajz 0,5 oszt.főnöki 0,5 tánc és dráma</i>			<i>0,5 oszt.főnöki 0,5 magyar 0,5 ének 0,5 rajz 0,5 tánc és dráma</i>			<i>0,5 oszt.főnöki 0,5 ének 1 rajz 0,5 magyar</i>		

Az óraterv kiegészítése a tantárgytömbösítésbe bevont órákkal:

2009/2010-es tanév

tantárgy 5.évfolyam

ének 1 óra
rajz 1 óra
tánc és dráma 1.5 óra
angol 1.5 óra

összesen 5 óra

2010/2011-es tanév

tantárgy 5.évfolyam

ének 1 óra
rajz 1 óra
tánc és dráma 1.5 óra

angol 1.5 óra

összesen 5 óra

6. évfolyam

1 óra
1 óra
0.5 óra

1.5 óra

összesen: 4 óra

2011/2012-es tanév

tantárgy 5.évfolyam

ének 1 óra
rajz 1 óra
tánc és dráma 1.5 óra
angol 1.5 óra

összesen 5 óra

6. Évfolyam

1 óra
1 óra
0.5 óra
1.5 óra

összesen: 4 óra

7. évfolyam

1 óra
1 óra
0.5 óra
1.5 óra

összesen 4 óra

A szükséges időkeret meghatározása után az érintett tanórák kiválasztás az alábbiak szerint történt meg:

Elsősorban a kis óraszámú tantárgyakat tanító kollegák érznek rá, hogy heti egyszer 45 percen nem boldogulnak az anyaggal. Ez a szervezeti forma – tantárgytömbösítés- lehetőséget kínál a kívánt pedagógiai célok eléréséhez, azzal, hogy a tantárgy éves óraszámát nem a tanítási hetekre egyenletesen osztjuk el hanem bizonyos időszakokban kiemelten kezeljük.

Ennek az oktatásszervezési eljárásnak az alkalmazásával teljesítünk a pályázati kívánalmak közül egy másik feltételt is, a választott műveltségterület tantárgyi bontás nélküli tanítását.

A művészetek műveltségterületén a rajz, ének-zene, tánc és dráma tantárgyak összevonásával új tantárgyi-tantervegységet alakítunk ki építünk be a helyi tantervbe.

A tartalmi módosítás nem csak módszertani, hanem szerkezeti változást is von magával.

Elsősorban órarendi változtatás, amely a legkisebb óraszámú tantárgyakat érinti. A heti egy, másfél órában megjelenő tantárgyak esetében, amelyek ráadásul tevékenységközpontúak, tömbösítjük az óraszámokat. Ez azt jelenti, hogy a tömbösített héten az érintett tantárgyból naponta két-három órája van a tanulócsoportnak egymást követő napokon.

Ez lehetőséget ad az elsajátítandó tudás tapasztalati úton való megszerzésére, kipróbálására.

A különböző technikákat, munkafolyamatokat átláthatóvá, érthetővé teszi, megmutatja a kezdeteket, a tervezést és belátható időn belül eljut a befejezésig , produkciókig, végtermékig.

Ez motiválja a gyerekeket, tanárokat egyaránt.

Kéthetes ciklusos órarendet dolgoztunk ki, amely biztosítja a tanulóknak, hogy minden tantárgyat tanulnak minden héten, de nem egyforma óraszámokban. A tömbösített héten elmaradó órák más heteken óraszám emelkedést jelentenek az érintett tantárgyaknál, így azok időszakos intenzitását is növeljük.

Pl. .

Tömbösített hét: 3 magyar óra

Nem tömbösített hét: 5 magyar óra

Ebben a tanévben az 5. évfolyamon vezettük be a tantárgytömbösített oktatást a következőképpen.

Az órarendünk két hetes, az 5. osztály tanulói a következő órarend szerint tanulnak:

„A” hét

	hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1	Történelem	Matematika	Matematika	Matematika	Testnev
2	Osztályf	Tech/számt	Történelem	Magyar	Idegenny.
3	Termism	Számt/tech	Termism	Termism	Magyar
4	Matematika	Testnevelés	Idegenny.	Idegenny.	Magyar
5		Magyar	Magyar	Testnev	

„B” hét

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1	Matematika	Matematika	Matematika	Matematika	Művészetek
2	Magyar	Számt/tech	Történelem	Művészetek	Művészetek
3	Történelem	Tech/számt	Testnevelés	Művészetek	Művészetek
4	Osztályf	Testnevelés	Testnevelés	Művészetek	Idegenny
5		Magyar	Magyar	Művészetek	Idegenny
6			Termism		Idegenny

A tananyag megfelelő részekre bontása

A gyerekek órarendjében két egymás követő napon jelenik meg a tömbösítés. B hét csütörtök -péntek. Ehhez a tananyag megfelelő részekre bontását kellett elvégezni. Az egész tanévre szánt óraszámokat úgy osztottuk epochákra, hogy egy-egy epocha hét órát öleljen fel. A tömbök kialakításánál a NAT követelményrendszerét, tananyag tartalmait, kiemelt fejlesztési feladatait tartottuk szem előtt.

A kialakított tantárgyi, tantervi egységek a „Művészetek” tantárgytömbben

18 tömb - 1 tömb/7 óra

1-2. Tömb

- Magyar népdalok
- Énekes, táncos gyermekjátékok
- Vizuális kommunikáció

3-4. Tömb

- Magyar népdalok
- Népi hangszerek
- Lány karikázók
- Ugrós-legényes táncok
- Vizuális kommunikáció

5-6-7. Tömb

- Képzőművészetek
- Vizuális kommunikáció
- Készségfejlesztő gyakorlatok
- Zenehallgatás: népszokások, népzenei felvételek

8. Tömb

- Páros forgató típusú táncok
- Környezetkultúra
- Ritmikai ismeretek
- Kapcsolatteremtő és kommunikációs játékok

9-10. Tömb

- Mozdás kifejezése: mozgásfázisok, formaismétlés
- Illusztrációk készítése
- Szöveg és kép összerendezése
- Készségfejlesztő gyakorlatok

11. Tömb

- Népdalfeldolgozások
- Magyar népdalok

12. Tömb

- Más népek dalai
- Szlovák, román táncpárok
- Mozgás kifejezése
- Népszokások

13-14. Tömb

- Körtáncok
- Zenehallgatás: népdalfeldolgozások
- Ritmikai dallami ismeretek
- Vizuáliskommunikáció
- Színházi dramaturgiai alapfogalmak

15-16-17. Tömb

- Csárdás
- Improvizáció
- Vizuális kommunikáció
- Képzőművészet
- Népzenei felvételek
- Ritmikai dallami ismeretek
- Egy saját használatra készülő tárgy (ruha, taneszköz,) elkészítése

18. Tömb

- Könyvtárlátogatás/hangverseny/kiállítás

A tantárgyi tömbök meghatározásával elindított innovációs tevékenység folyamán elkészültek a tanmenetek a kompetenciaterületi mentor segítségével.

Az így kidolgozott 3 tantárgy összevonásával keletkező tantárgyi, tantervi egység, amelyen belül a tananyag –esetleg attól függetlenül is, hogy egyébként melyik tantárgyhoz tartozik- a tömbök saját logikája (ez lehet tartalmi, szerkezeti, módszertani vagy mindhárom) szerint rendeződik.

A kapcsolódás tehát nem alkalmi és egy-egy szűkebb területre vagy témakörre vonatkozik, hanem következetesen végigvezetett tömbtantárgyak egész tananyagán. A tantárgytömbök azonban csak részben lépik át az önálló diszciplínák határait. Ez azt jelenti, hogy az egyes tömbökön belül egyértelműen felismerhető, meddig tart az egyik, és hol kezdődik a másik tantárgy határa.

Értékelés

A fentiekből következően az egyes tantárgyakat akár egységben, akár tantárgyanként külön-külön érdemjeggyel osztályozhatjuk.

Minden tömb végén egy nagyobb egységet összefoglalunk, lezárunk, ezzel módot adunk a gyerekeknek arra, hogy összefüggően lássanak egy-egy témát.

Házi feladat

A folyamatos napi munka lehetővé teszi az iskolai munka és az ún. házi feladat összekapcsolását. Így egyrészt el tudnak mélyülni az anyagban, másrészt nem maradnak magukra a felkészülés során. Az epochális rendszerben házi feladatra sokkal kisebb mértékben van szükség. Az egyéni tanulás szerepe megváltozik, megnő a közös gyakorlás, a spontán elsajátítás aránya.

Órakeret

A tömbösített órákon résztvevő tanulók nem a hagyományos 45 perces munkaformákban tanulnak.

Az időkeretet meghatározó tényezők:

- tevékenységi forma
- tananyag tartalom
- pedagógus által választott munkaforma
- a tanulócsoporthoz motiváltsága
- a tanulócsoporthoz teherbírása

A tanulási idő esetleges kitolódása a megszokott 45 perchez képest nehézséget jelenthet. De a közös munka, a jól megszervezett munkamegosztás, a megismerés valódi élménye sokkal rövidebbé teheti a hosszabb időt mint az egyszerű információ közvetítés.

Fokozottan ügyelni kell arra, hogy a tömbösítésben résztvevő tanulócsoporthoz csengetésirendje eltérhet a többi osztályétól.

Összegzés

A vizuális és zenei nevelés, a tánc és dráma, mint cselekvési forma a gyermek belső világát fejleszti, stabilizálja, életérzésének, s önmagának sajátos kifejezőjévé válik. Ennek alapján tehát a zene, a mozgás, a színjátszás, a rajz a gyermeki önformálás, önismeret s egyben a másik ember megismerésének sajátos eszközei.

Ezeknek a sajátos eszközöknek ad keretet, teret szándékaink szerint a helyi tantervünkben kidolgozott és bevezetésre került tantárgytömbösítés.

További feladatként a gyakorlati kivitelezés során tapasztaltak folyamatos értékelése, szükség szerint az esetleges korrekciók megfelelő elvégzése.